

ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА

УРЕДНИЦИ
МАРИЈА КУСЕВСКА и БИЛЈАНА ИВАНОВСКА

A photograph of two women sitting in wooden chairs, facing each other in a room with large windows. The woman on the left is holding a cup and looking towards the woman on the right. The woman on the right is also looking towards the woman on the left. The background is a bright window with white curtains.

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
2021

Уредници

Марија Кусевска и Билјана Ивановска
ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА

Рецензенти

Нина Даскаловска
Драгана Кузмановска

Лектор

Марија Соколова

Техничко уредување

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Слика на корица

„Talk“ (Разговор) од Matus Laslofi/Flickr, CC BY-SA
<https://www.flickr.com/search/?text=Talk>

Издавач

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Објавено во е-библиотека

<https://e-lib.ugd.edu.mk>

DOI: <https://www.doi.org/10.46763/9786082448039>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

81-11(082)
81'27:316.77(082)

ПРАГМАТИЧКИ истражувања [Електронски извор] / уредници Марија
Кусевска и Билјана Ивановска. - Текст во PDF формат, содржи 260 стр.,
илустр. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", 2021

Начин на пристапување (URL): <https://e-lib.ugd.edu.mk/988>. - Наслов
преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 18.05.2021. - Фусноти кон
текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-803-9

а) Лингвистика -- Прагматика -- Зборници б) Употреба на јазикот --
Комуникациски цели -- Зборници

COBISS.MK-ID 53919749

Уредници
Марија Кусевска и Билјана Ивановска

ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
2021

СОДРЖИНА

ВОВЕД..... I

I ГОВОРНИ ЧИНОВИ

1 КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА ИЗВИНУВАЊЕ ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК..... 1

Ана Коцева

2 УСВОЈУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН ИЗВИНУВАЊЕ ОД СТРАНА НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК..... 19

Сандра Донева

3 ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ БАРАЊЕ КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ 37

Марија Леонтиќ и Деспина Минова

4 МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА ГЕРМАНСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО МАКЕДОНСКИОТ КОРПУС НА МЕЃУЈАЗИК (МАКОР) 53

Билјана Ивановска

5 ИЗРАЗУВАЊЕ СОЧУВСТВО НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК НА СОЦИЈАЛНАТА МРЕЖА ФЕЈСБУК..... 73

Силвана Нешковска и Виолета Јанушева

II МОДИФИКАЦИЈА НА ИСКАЗИТЕ

6 МОДИФИКАЦИЈА НА ИСКАЗИТЕ ВО ГОВОРОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК..... 93

Марија Кусевска

7 ПРАГМАТИЧКИ УСЛОВНИ РЕЧЕНИЦИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК..... 115

Елени Бужаровска

III АНАЛИЗА НА ЈАВЕН ГОВОР И МЕДИУМИ

8 ДИСКУРСНАТА ДИНАМИКА НА ЕДНА ФОРУМСКА ДИСКУСИЈА 135

Лилјана Митковска и Февзудина Сарачевиќ

9 ГОВОРОТ НА ПОЛИТИЧАРИТЕ ВО ПОЛИТИЧКИТЕ КАМПАЊИ: ФУНКЦИОНАЛЕН МЕТАДИСКУРСЕН ПРИСТАП ДО МАРКЕРИТЕ КОИ УПАТУВААТ НА АВТОРОТ И ВКЛУЧУВАЧКИТЕ МАРКЕРИ ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ ПРЕТСЕДАТЕЛСКИ ДЕБАТИ.....	157
<i>Зорица Трајкова</i>	

10 ПОЛИТИЧКИОТ ДИСКУРС НИЗ ПРИЗМАТА НА КРИТИЧКАТА ДИСКУРСНА АНАЛИЗА	177
<i>Силвана Нешковска</i>	

III ТЕМИ ПОВРЗАНИ СО ДРУГИ ЛИНГВИСТИЧКИ ДИСЦИПЛИНИ

11 ИСТАКНУВАЊЕ НА СТАТУСНА СУПЕРИОРНОСТ ПРЕКУ ИНДИРЕКТНИ ЈАЗИЧНИ СРЕДСТВА: ПРИНЦИПОТ НА НЕОБИЧНОСТ ВО ПРИМЕРИ ОД АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	195
<i>Димитар Христовски</i>	

12 ГОСПОЃО И ГОСПОДИНЕ КАКО УЧТИВИ АПЕЛАТИВИ ЗА НЕПОЗНАТИ ЛИЦА	221
<i>Марија Арсенкова</i>	

13 ДИСКУРСИВНИ СТРАТЕГИИ И ТЕХНИКИ И НИВНИТЕ ФУНКЦИИ ПРИ АНАЛИЗА НА АВТОБИОГРАФСКА КНИЖЕВНОСТ НА МИГРАНТИТЕ ВО ИТАЛИЈА	243
<i>Јована Караникиќ Јосимовска</i>	

13

ДИСКУРЗИВНИ СТРАТЕГИИ И ТЕХНИКИ И НИВНИТЕ ФУНКЦИИ ПРИ АНАЛИЗА НА АВТОБИОГРАФСКА КНИЖЕВНОСТ НА МИГРАНТИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Јована Караникиќ Јосимовска

13.1 Вовед

Во овој труд се претставени дел од резултатите од истражувањето насловено *Категоризација и конструкција на идентитет преку лингвистички елементи во италијанската мигрантска книжевност: студија на автобиографии на три африкански автори* чија цел е издвојување на текстуални и лингвистички елементи преку кои доаѓа до израз „мигрантот“ како категорија на припадност¹ и нејзините поткатегории. Анализирани се следните три дела: *In fuga dalle tenebre* (*Бегалки од темнините*) од камерунскиот автор Жан-Пол Пугала (Pougala, 2007), *Il mio viaggio della speranza dal Senegal all'Italia in cerca di fortuna* (*Моето патување на надежта од Сенегал до Италија во потрага по среќа*) од сенегалскиот автор Бај Мадемба (Mademba, 2006) и *Ama il tuo sogno* (*Сакај го твојот сон*) од Иван Сање (Sagnet, 2012). Од анализата произлезе дека авторите на особен начин прибегнуваат кон одредени дискурзивни техники и стратегии во моментите кога доаѓаат до израз нивниот идентитет, кој станува предмет на дискусија, конфликт или е ставен под знак прашање од страна на други ликови вклучени во нарацијата. Во овој труд се земени предвид: *префрлање од еден на друг јазичен код* (code-switching), *цитирање*, односно, *пренесување на говор* (speech quotation) и *усогласување на значење* (negotiation of meaning).

Мигрантската книжевност како појава која датира од последните триесет години во рамките на италијанската култура, главно, беше предмет на книжевни и социолошки истражувања. Истражувањата беа насочени кон самата појава во општествениот контекст во Италија, развојот во споредба со слични појави во друг општествено-културен контекст, како што е

¹ Терминот категоризација на припадност е употребен според сфаќањата на Харви Сакс (Sacks, 2010), американски социолог кој ги воведо студиите по Конверзациска анализа (Conversation analysis) и Анализа на категоризацијата на припадност (Membership Categorization Analysis) и се однесува на класификации или социјални типови што се користат при описи на луѓе.

американскиот, францускиот и слично, но и на тешкотиите при дефинирањето и самото место на овие дела во склоп на современата италијанска книжевност. Со последното прашање се занимаваат, меѓу другите, Квакварели (Quaquarelli, 2011) и Менгоци (Mengozzi, 2013). Со сè поголемото внимание што го привлекуваат делата на „мигрантите“ (автори кои сами себе така се категоризираат, и оние кои од разни причини и критериуми многу различни меѓу себе се гледани како такви) на критичарите и истражувачите, се појавија и студии кои ја забележаа специфичната примена на јазикот во овие дела и неговото место во самото дело, како на пр. тие на Мораче (Morace, 2011) и Ванволсем (Vanvolsem, 2011), некогаш и како главна тема на одреден дел од текстот. Кај некои автори дури може да се издвојат и металингвистички елементи. Во оваа прилика би ја истакнале студијата на Маучери и Негро (Mauceri & Negro, 2009) насловена *Nuovo immaginario italiano: italiani e stranieri a confronto nella letteratura italiana contemporanea* (Нов италијански имагинариум: Италијанци и странци во италијанската мигрантска книжевност), чиј фокус е претставата за „странците“ во современата италијанска книжевност. Авторките, меѓу другото, обрнуваат внимание и на функцијата на јазикот во рамките на нарацијата. Поточно, издвојуваат неколку конкретни ситуации во кои јазикот е употребен на специфичен начин и го има централното место во одреден пасус од текстот: употреба на „меѓујазик“ (interlingua) од страна на ликовите странци, исклучително добро познавање на дијалектите и користење на дијалектизми при говор на ликовите странци, како и специфична употреба на учтивите форми особено при изразување на позиција на моќ. Маучери и Негро се интересираат и за перформативната функција на јазикот. Така, во делата што се предмет на нивната анализа пронаоѓаат како италијанскиот јазик станува ново фигуративно живеалиште за ликовите странци, и тоа во следните конкретни случаи: како чин на бунт од страна на лик мигрант на тинејџерска возраст кон своето семејство, чин на одбрана во проблематични ситуации, како средство за прикривање на сопствениот идентитет и слично.

Слична позиција кон јазикот има и овој труд и истражувањето на кое се надоврзува, односно го разгледува начинот на кој јазичната употреба влијае на конкретен начин врз идентитетот на авторите, онака како што тие се претставуваат во своите автобиографски дела. Тоа посебно се однесува на начинот на кој јазикот е во основа на создавањето социјални врски и групи на припадност, т.н. „in-groups“ – групи кон кои ликот припаѓа и „out-groups“ – групи кон кои авторот се чувствува дека не припаѓа, отфрлен и слично. Така, при анализа на споменатите автобиографии, издвоени се токму дискурзивните техники и стратегии кои авторите ги користат при изразување на групи на припадност. Терминот „техника“ е преземен од Конверзациската анализа (*Conversation Analysis*) и се однесува на изведба на една конверзациска појава од страна на говорителот. Дискурзивна процедура се однесува на реализирање на таа техника во својот секвенцијален развој, додека под терминот „стратегија“

се подразбира употребата на техники и процедури за достигнување на различни комуникативни цели.

13.2 Видови дискурзивни техники и стратегии

Габриела Б. Клајн во делото *Nozioni e strumenti di sociolinguistica* (Поими и инструменти од социолннгвистика) истакнува дека конверзациските техники и процедури претставуваат средства со кои говорителите во рамките на интерперсоналната динамика заедно остваруваат општествен чин. Конверзациските стратегии при една вербална интеракција извршуваат различни функции и за еден говорител може да претставуваат знак, или насока за толкување на имплицитните значења во рамките на дискурсот. Токму тоа толкување е варијабилно во однос на заедницата или социјалната група на која припаѓа говорителот. За да биде толкувањето соодветно, стратегиите мора да бидат заеднички за учесниците во интеракцијата, сè со цел да се избегне неуспех во комуникацијата. Тоа особено е случај кога говорителите имаат различни општествено-културни профили. Доколку стратегиите се заеднички за говорителите, тогаш комуникацијата може да биде успешна. Така, благодарение на конверзациските стратегии говорителите успеваат да искажат согласување, да се идентификуваат или солидаризираат со одредено дело, лик, социјална група и слично, (Klein, 2006, стр. 248–249). Во 90-тите години од минатиот век во рамките на социолннгвистиката, се појавува гранка која тргнува токму од пристапот развиен во рамките на Конверзациска анализа и има за цел да ја проучува токму интерпретацијата, односно толкувањето од страна на говорителите. Се работи за таканаречената „интерпретативна социолннгвистика“. Клајн, повикувајќи се на студии од областа на интерпретативната социолннгвистика и на етнографија на комуникацијата на Гамперз и Хајмс (Gumperz & Hymes, 1972, во Klein, 2006), и особено на студиите на Петер Ауер (Auer, 1995, во Klein, 2006) посочува четири вида на техники кои се употребени како аналитички категории во ова истражување: *conversational code-switching*, односно префрлање од еден на друг јазичен код, *speech quotation* – цитирање, односно пренесување на говор, *formulaic speech* – употреба на затврдени изрази во говорот) и *negotiation of meaning* – усогласување на значењето. Она што е специфично за овој труд е што истите аналитички категории се применети при анализа на пишан текст (Klein, 2006, стр. 250).

13.3 Јазична дружба преку префрлање од еден на друг јазичен код

Терминот „code-switching“ се однесува на промена на јазичен код, т.е. промена во користењето на еден јазик или јазична варијанта во рамките на еден дискурс. Како лингвистичка појава, до сега беше предмет на вниманието на психолннгвистите и на социолннгвистите, и често се поврзува со практиката на

говор во двојазичните или повеќејазичните заедници. Може да се однесува на преминот од една јазична варијанта или регистар во рамките на еден јазик. Клајн прецизира дека оваа техника најмногу се применува кога има промена во говорната ситуација, промена на тема, но и тогаш кога говорителот сака да истакне или даде поинакво значење на одредени елементи на имплицитен начин (Klein, 2006, стр. 250). Холмс (Holmes, [1992] 2013) од своја страна смета дека покрај општите фактори кои влијаат на изборот на јазик или јазична варијанта кај говорителот, како што се околностите и темата, префрлањето од еден на друг јазичен код е појава тесно поврзана со идентитетот и врските помеѓу учесниците во говорната ситуација. Во таа насока, ваквата појава може да биде израз на солидарност, или, пак, да биде мотивирана од емоционални причини.

Сепак, оваа појава не е врзана исклучиво за говорниот јазик, туку и за пишаниот. Себа (Sebba, 2012) проучувајќи ги причините поради кои авторите на поезија и романи преминуваат од еден во друг јазик, варијанта или регистар заклучува дека мешањето на кодовите во пишаниот јазик има врска со конструкцијата на идентитет на различни начини. Покрај тоа, за Махутијан (Mahootian, 2012) наизменичното менување на јазичниот код во контекст кога има превласт на еден јазик претставува чин на предизвик, но истовремено може да означува и промена на општествен статус или да се користи како средство кое има за цел да ја поправи нерамнотежата во позицијата на јазиците. Валерија Вила (Villa, 2012) во статија за појавата на плурилингвизам во италијанската мигрантска книжевност зборува за префрлањето од еден на друг јазичен код во однос на дијалектските варијанти кои може да се забележат во дијалозите помеѓу ликовите на најпознатите романи кои ја претставуваат оваа специфична книжевна појава. Во тој случај се работи за премин од употребата на стандардниот италијански јазик во регионален или некоја друга дијалектска варијанта, особено дијалектите. Според Вила, оваа техника најчесто се користи заедно со една друга, а тоа е цитирањето на сопствен говор или оние на соговорникот². Вила смета дека комуникативните цели заради кои авторите ја користат оваа техника можат да бидат различни: некогаш тоа е за да се постигне ефект на оралност, за да им се даде регионален белег на ликовите, понекогаш има иронична функција, или, пак, се употребува да се обележи некој лик од генерациска гледна точка. Еден посебен вид на префрлање на јазичен код се забележува кога се преминува границата на италијанскиот социолингвистички простор и во нарацијата се вметнуваат зборови, реченици и целосни цитати од мајчините јазици на писателите. Вила ја опишува оваа појава како неоплурилингвизам. Ванволсем (Vanvolsem, 2011) забележува дека авторите ја остваруваат оваа техника преку употребата на поединечни зборови или имиња во рамките на реченици напишани на италијански јазик, со цел да се постигне

²Оваа техника подетално е обработена во наредниот параграф од трудот.

ефект на очудување и на тој начин да се репродуцира истиот впечаток што и самите странци го доживуваат во однос на италијанскиот јазик. Во други случаи, се пренесуваат целосни реченици преземени од поговорки, или синтагми кои се однесуваат на нешто типично за културата и традицијата на која припаѓа авторот. Во голем дел од ваквите случаи авторите прибегнуваат кон една техника која е позната во рамките на теоријата на преведување како „експликација“ со тоа што авторот го појаснува значењето на очудениот елемент во текот на нарацијата. На тој начин книжевноста станува еден вид „културен медијатор“. Впрочем, Ванволсем за појавата на првите дела на мигрантската книжевност (но, слободно може да се каже дека истото важи и за оние во понапредната фаза од развојот на оваа појава) вели дека тие претставуваат „празник на јазиците: се зборува за јазиците, се спомнуваат многу јазици, дури некои и нам непознати, се менуваат италијанскиот и странските јазици, особено францускиот“ (Vanvolsem, 2011, стр.13). За Мораче (Morace, 2011), пак, „јазичната средба“ која се одвива во овие дела³ на „автори од надвор“, не само што го обновува италијанскиот јазик на внатрешен и надворешен начин, збогатувајќи го со нови лексички и синтаксички можности, туку и се поигрува на интертекстуален начин со културната традиција, пред сè книжевна и кинематографска. Она што од јазичен аспект им е заедничко на овие дела, според Мораче, е новата јазична територија што ја освојуваат, при што јазикот престанува да биде претставителен, и се препушта на испитување на сопствените граници. За Мораче, таа јазична средба што се одвива во рамките на италијанскиот јазик претставува интарзија која врз него ја врши арапската лирика, ритамот на албанските балади, оралноста на африканската традиција, магичниот и фантастичниот аспект на јужноамериканската литература итн., со тоа што самата употреба на друг јазик подразбира предимство на визуелното во однос на зборот. Освен тоа, таквата употреба на италијанскиот јазик како странски носи со себе и одредена дистанца, при што самиот тој како нов јазик се доживува однадвор, не звучи познато и секојдневно, туку се открива постојано одново и одново. Зборовите и мислите од мајчиниот јазик на авторите одсвонуваат во италијанскиот, при што го збогатуваат и му даваат обновена форма и звук. Овој аспект на мигрантската книжевност може да се разгледа на повеќе нивоа, но во овој параграф ќе се задржиме исклучиво на конкретните јазични форми преземени од други јазици, односно, јазични кодови.

³ Како што веќе беше напоменато, самиот поим за „италијанска мигрантска книжевност“, како и границите во рамки на кои (не) припаѓаат некои дела и автори сè уште се дискутабилни, сè уште актуелната дебата на таа тема е предмет на посебен труд. Во оваа прилика, вреди да се спомне дека Росана Мораче, конкретно го користи терминот „letteratura-mondo italiana“ (буквално „книжевност-свет“) за книжевност на италијански јазик создадена од автори чијшто мајчин јазик не е италијанскиот. За Мораче етикетата „мигрантски“, „миграција“ е премногу ограничувачка за актуелната состојба и развојна фаза во која се наоѓа гореспоменатата книжевна продукција.

Важно е во овој момент да се напомене дека постои разлика помеѓу делата од мигрантската книжевност анализирани од страна на гореспоменатите автори и оние кои се предмет на анализата на овој труд. Тоа значи дека трите дела врз кои се базира оваа анализа не само што според многу критериуми можат да се категоризираат како „мигрантска книжевност“, туку истовремено се и автобиографии на самите автори. Иста личност стои зад името на главниот лик, нараторот и авторот, опишаните настани се сметаат за вистинити и комуникативните цели се специфични за оваа категорија на проза.

Во рамките на овој труд ќе се задржиме исклучиво на дискурзивните техники и стратегии, без да навлегуваме во специфичностите на автобиографското пишување во рамките на мигрантската книжевност како посебна и актуелна тема во рамките на студиите во оваа област. Што се однесува до анализираниите автобиографии во рамките на овој труд, често се среќаваат елементи како поединечни зборови или цели реченици кои вршат функција на очудувачки елементи. Во текстовите тие често се маркирани со коси букви. Во делото на Бај Мадемба (Mademba, 2006), на пример, може да се издвојат два вида на елементи. Во првиот случај се работи за зборови од други јазици со кои авторот бил во контакт, и тоа се јазици што се зборуваат во земјите во кои престојувал за време на опишаното патешествие кон Италија, на пример турскиот или грчкиот јазик, како во следниот извадок.

Ed ecco le frasi utili: *aftu oreo* (questa è bella); *pupamé* (di dove sei?), *naifò* (oh bello, amico guagliò). (Mademba, 2006, стр. 25)⁴

Il comandante era un turco basso di statura e tarchiato, sbraitava come un ossesso *taman! taman!* che vuol dire “calmatevi! calmatevi! Io che sapevo un po’ di turco gli ho chiesto “*necresignà*” che vuol dire “*ma cosa è successo*”. (Mademba, 2006, стр. 17)⁵

На прв поглед би можело да се претпостави дека целта на употребата на префрлање од еден код во друг во овој случај е да се репродуцираат доживеаните настани со поголема веројатност, како и улогата на авторот како културен медијатор, со тоа што на италијанскиот читател му ја покажува разновидната културна стварност во Италија и надвор. Сепак, беше забележано како пренесувањето на говор на други јазици во овие текстови служи и како средство со кое авторот-лик се приклучува кон одредена социјална група. Имено, познавањето на повеќе јазици на Мадемба му овозможува да се позиционира себеси во рамките на една група и на тој начин да се соочи со тешки ситуации.

⁴ Превод на сите извадоци од италијански на македонски е на авторот: И еве ги корисните реченици: *afta oreo* (оваа е убава); *pupamé* (од каде си?), *naifò* (ах, убав мој, пријателе, другар).

⁵ Командантот беше еден низок и набиен Турчин, и врескаше како луд: *taman! taman!* Што значи „Смирете се! Смирете се!“ Јас бидејќи знаев малку турски го прашав “*necresignà*” што значи „Но, што се случи“.

Siamo andati avanti tre o quattro ore, finché non siamo incapitati in una pattuglia di militari che avanzavano con le armi in pugno “Alt, alt, oh, oh!” ci hanno intimato. E noi ci siamo fermati. “*Coccikato, coccikato!* Mettetevi sdraiati a terra!” ci hanno ordinato. Io che capisco alla meglio un po’ d’inglese, ho detto ai miei compagni “Fermiamoci qui!” Allora i militari ci hanno detto di camminare insieme a loro ... (Mademba, 2006, стр. 19)⁶.

Io ci avevo tanti estimatori, tutti mi consideravano il capo di questo campo, mi chiamavano *dierwin*, *dierwin* in Senegal vuol dire colui che è sempre pronto per gli altri. (Mademba, 2006, стр. 20)⁷

Во еден друг случај, пак, се работи за термини од италијанскиот јазик кои се употребуваат на неправилен начин, односно изменети во род и број, или, пак, италијански зборови чија металингвистичка употреба е нагласена, или се пренесени како туѓи или сопствени преку употреба на индиректен говор. Еден интересен случај на ваков тип на префрлање на јазичен код е забележано во автобиографијата на Жан-Пол Пугала (Pougala, 2007), во која тој го изнесува своето искуство како уличен продавач во Италија. Пејоративен израз за странците кои работат како улични продавачи во Италија е „*vu cumprà*“, што во основата е изведено од неправилниот изговор на странците на прашањето „*vuoi comprare?*“ (Сакаш ли да купиш?). Пугала оди чекор понапред со тоа што прави пресврт во улогите и го користи овој израз на саркастичен начин за да го измами вниманието на купувачите. Тој ја користи оваа игра на улоги свесно со цел да предизвика „ефект на изненадување“ кај своите муштерии, како што и самиот вели. Објаснува подробно за граматичките форми кои ги користи, на пр. глаголскиот начин конјуктив, а кои се типични за говорители кои особено добро го владеат италијанскиот јазик:

Per richiamare l’attenzione dei potenziali acquirenti puntavo soprattutto sull’effetto sorpresa, ricorrendo a un italiano affettato con largo uso di congiuntivi, quanto a forme di autoderisione del tipo «Dai, non fare come un *vu cumprà*», che suscitava ilarità e simpatia tra i turisti italiani.“⁸ (Pougala, 2007, стр. 123)

Овој металингвистички елемент го потенцира уште повеќе ироничниот тон на овој дел од текстот кој кулминира со одговорот кој Пугала им го дава на заинтересираните туристи и негови муштерии во врска со неговото потекло.

⁶ Одевме три или четири часа, сè додека не налетавме на една патрола на војници кои ни се доближија со оружјето в раце “Alt, alt, oh, oh!” нè заплашија. И ние застанавме. “*Coccikato, coccikato!* Легнете на земја!” ни наредија. Јас како што знаев најдобро од сите малку англиски, им кажав на моите сопатници „Да застенеме овде“. Тогаш војниците ни кажаа да одиме заедно со нив, ...

⁷ Таму имав многу обожаватели, ме сметаа за главен на тој камп, ме викаа *dierwin*, а тоа во Сенегал значи оној што е секогаш спремен да им помогне на други.

⁸ За да привлечам внимание на потенцијалните купувачи, употребив стратегија на изненадување, и тоа со таков префинет италијански речник, со еден куп конјуктиви, но и со форми на себеисмејување, како на пример „Дај, не биди како *vu cumprà*“ (мој курзив) што ги засмејуваше италијанските туристи.

Поточно, им вели дека доаѓа од Норвешка и дека, всушност, е еден „превртен албино“. Оваа ни малку наивна јазична игра не само што ја открива остроумноста и талентот на Пугала како писател, туку и како вешт набљудувач на италијанското општество. Притоа, во овој дел од текстот тој ни разоткрива многу за општествената состојба во денешна Италија особено во однос на миграцијата.

На друго место, пак, Пугала си поигрува со неговите јазични компетенции, поточно, со неговите познавања на специфичниот говор на Сицилијанците и стереотипите за нив во светот.

Quando mi chiesero che cosa facessi a Parigi e perché avessi quella carta d'identità, risposi sforzandomi di imitare quel tanto di pronuncia siciliana che avevo appreso scherzando con dei compagni di università di origine siciliana: "Troppa curiosità può costare la vita."⁹ (Pougala, 2007, стр. 129).

Ваквата комбинација на пренесен говор и промена на код на Пугала во случајов му служи како средство за да се исклучи себеси од одредена група. Слична постапка истражувачот Гропалди (Groppaldi, 2012) забележува во делата на алжирскиот автор Амара Лакхоус, чии романи постигнаа голема популарност меѓу читателската публика во Италија, при што некои од нив беа и екранизирани. Гропалди стратегијата на пресврт на улогите ја нарекува лингвистичка „маска“. На сосема спротивен начин, кај авторот Мадемба, среќаваме слична техника употребена со цел да се приклучи кон одредена група. И во овој случај се работи за лажно претставување, кое е прераскажано како дел од ситуација во која учествувал авторот за време на патешествието кое го прераскажува. Течниот француски јазик заедно со лажните документи успеваат да го надмудрат граничарот, а со тоа Мадемба и неговите сопатници успеваат да продолжат понатаму. Француските реченици не се преведени или дообјаснети, како што беше случај со изразите на други јазици наведени погоре. Сепак, делото е наменето за италијанската читателска публика на која францускиот јазик се смета дека ѝ е доволно познат. Од друга страна, пак, можно е да се работи и за постигнување на истиот ефект како кај контролорот, каде што познавањето на јазикот служи како единствен веродостоен доказ за идентитет, онаму каде што документите се лажни. Терминот „Французи“ е ставен во наводници, додека говорот на француски стои во курзив.

Siamo andati al porto di Atene e ci siamo presentati alla signora dell'imbarco, che si è rivolta a noi in inglese per chiederci i documenti. Glieli abbiamo mostrati e lei ci ha detto in francese: "francesi?" „Où, on est français, on est venu de Paris, on e passé par Athène, ouis l'Italie, avant de tourner chez notre famille.“ OK, è andata bene, Gli

⁹ Кога ме прашаа што правам во Париз и од каде ми е таа лична карта, одговорив обидувајќи се да го имитирам она малку од сицилијанскиот говор што го научив на шега со колегите од факултет што беа од Сицилија: „Многу прашања можат живот да ве чинат“.

abbiamo dato le carte e i biglietti e siamo saliti sul battello. (Mademba, 2006, стр. 26)¹⁰.

Овие примери покажуваат како трансформацијата во рамките на текстот може да посочи позиционирање на авторот кон една или друга група на припадност. Доколку терминот или фразата е потенцирана како пренесен говор, тогаш тоа може да значи дистанцирање на авторот од таа група или од одреден вид на однесување, како што е случајот со „vaffanculo“, пцовка, во еден случај во делото на Мадемба или, пак, терминот „sorella“, сестра, во суштина неутрален термин, но во еден контекст употребен на пејоративен начин од страна на други ликови и упатен кон авторот. Често, во ваквите случаи авторите прибегнуваат кон постапката на експликација за да дадат насока во која треба да биде протолкуван тој збор или зборовна група.

13.4 Исклучување од група преку пренесен говор

Пренесувањето на говор на директен или индиректен начин, иако може да биде употребено во рамките на префрлувањето од еден во друг јазичен код, како што беше посочено во наведените примери, сепак, претставува посебна техника. Клајн (Klein, 2006) издвојува неколку видови на пренесен говор: пренесување на говор на поединечни лица, на група и на пошироки групи како, на пример, заедници. При тоа, говорот може да се пренесе, односно цитира, преку две перспективи: т.е. „autocitazione“, што во превод значи себечитирање, односно пренесување или цитирање на сопствен говор, на говорот на својата група и со тоа идентификација со содржината на говорот, или т.н. „eterocitazione“ – цитирање на туѓ говор, што подразбира дистанцирање од содржината на цитатот (Klein, 2006, стр.251–252). Во автобиографијата на Пугала оваа техника често се користи со цел да се истакне, понекогаш и на доста драматичен начин, категоријата на припадност која му е припишана на авторот од страна на други лица. Со оваа техника често се користи и експликација со која авторот ја потврдува својата позиција во однос на цитираниот или пренесениот говор.

Quando volli tagliarmi i capelli, il barbiere respinse con gentilezza la mia richiesta adducendo di non avere strumenti adatti ai miei capelli e alla mia insistenza mi pregò gentilmente di lasciare il suo locale. *Un altro barbiere fu più diretto spiegando che se*

¹⁰ Отидовме на пристаништето во Атина и се претставивме на госпоѓата на контрола при влез во бродот, која ни се обрати на англиски за да ни побара документи. И ги покажавме и таа ни рече на француски „Французи?“ “*Oui, on est francais, on est venu de Paris, on e passé par Athène, puis l’Italie, avant de tourner chez notre famille.*“ Во ред, добро поминавме. И ги дадовме личните карти и билетите и се качивме на бродот.

mi avesse servito avrebbe perso la clientela. Per avere un taglio di capelli, doveti ricorrere a un altro africano, a cui li tagliai a mia volta. (Pougala, 2007, стр.109)^{11 12}

И во овој случај исклучувањето на протагонистот од одредена група или категорија на припадност е изразено и истакнато истовремено токму со помош на техниката на пренесување на говор. Иако не е експлицитно изразено во самиот пренесен говор, од продолжетокот е јасно дека причината заради која тој е одбиен при намерата да биде услужен е тоа што е Африканец. Но, со самото пренесување на туѓиот говор, авторот искажува несогласување во врска со припишаната категорија „несоодветен клиент“. Тој не е одбиен како клиент, туку како Африканец, иако двете категории во суштина не се исклучуваат една со друга. Имплицитно на овој начин авторот укажува на расизмот во Италија во осумдесеттите години на минатиот век кога престојувал таму како студент. Тука треба да се забележи дека пренесувањето на говорот е направено на индиректен начин, а тоа значи дека треба да се обрне посебно внимание на воведниот глагол. Одговорот на неговото барање во еден момент е претставен како „објаснување“, а тоа од своја страна означува еден причинско-последичен однос на раскажаните настани. Односно, целата ситуација добива некоја разумна рамка. На тој начин и самото исклучување на авторот-протагонист од групата станува оправдано. Со други зборови, одбивањето заради „боја на кожа“ станува „нормално“ во опишаниот контекст.

Еден поинаков вид на исклучување преку техниката на цитирање е прикажана во делото на авторот Иван Сање, кој на неправеден начин е исфрлен од својата група на пријатели од кампот на надничари. Во обид да организира протест на надничарите заради многу лошиот третман и неповолните услови за работа, авторот кој е предводник на протестот станува жртва на недоразбирање и измама од страна на дел од своите соборци.

Il mare dei miei ex compagni fuori dall'edificio dalla masseria continuava a gridare insulti e agitare coltelli per aria: (...) Avrei sentito riecheggiare dentro la testa, per molti giorni ancora, le loro voci che continuavano a gridare "ladro" e "uccidetelo" in tutte le lingue che si parlavano al campo. (Sagnet, 2012, стр. 128)¹³

¹¹ Кога сакав да ја скратам косата, берберот љубезно ме одби, наведувајќи дека нема соодветен прибор за мојата коса и на мое инсистирање ме замоли љубезно да го напуштам неговиот локал. *Еден друг бербер беше подиректен објаснувајќи ми дека доколку ме услужи, ќе ги изгуби муштерите.* За да си ја скратам косата, морав да се обратам на друг Африканец, на кој, пак, му ја вратив услугата со тоа што и јас потоа го шишав него.

¹² Курзивот е употребен од моја страна, тоа важи за сите останати извадоци во продолжение на текстот.

¹³ Имаше лавина од мои поранешни пријатели пред зградата на задругата кои и понатаму продолжуваа да извикуваат навреди и да замавнуваат со ножеви (...) Многу денови подоцна ги слушав тие гласови како одекнуваат во мојата глава: „крадец“ и „убијте го“ на сите можни јазици што се зборуваа во кампот.

Во овој случај се работи за директно цитирање на туѓ говор, и тоа говор на повеќе лица. Иако се работи за кратки цитати, сепак, тие се од клучно значење за разбирање на овој дел од текстот. Зборовите се издвоени со наводници, а авторот нивниот интензитет го прикажува и со дообјаснување дека истите навредливи зборови биле извикувани на многу јазици и не можел долго да ги исфрли од своите мисли. Исклучувањето од групата е јасно уште преку придавката „поранешни“ на почетокот на описот на ситуацијата, но, станува дефинитивно со последната реченица, каде тоа исклучување е вербализирано преку навредите кои се упатени кон ликот-автор на повеќе начини, односно јазици и траат подолго време.

13.5 Употреба на техниката на усогласување на значењето за подобро разбирање на текстот и контекстот

Уште една важна стратегија употребувана од страна на авторите е усогласување на значењето (*negotiation of meaning*). Рената Теста (Testa, 1995) појаснува дека во рамките на конверзациска анализа овој термин се однесува на интерпретативниот процес во рамките на кој значењата на одредени јазични елементи се усогласуваат во текот на интеракцијата. Оваа стратегија може да се забележи особено во текот на конверзацијата преку процедурите на корекција и формулациите, при што претставува дејство на соговорниците преку кое се постигнува заемно разбирање. Сепак, она што е специфично за усогласување на значење како дискурзивна стратегија во нашиот случај е проблемот што самиот термин „усогласување“ подразбира две страни кои на некој начин „пеговараат“ за да дојдат до „согласност“. Впрочем, едно од најмногу употребуваните значења на терминот на англиски јазик е токму во политички и трговски контекст и подразбира постигнување на договор. Теста во својот труд посветува внимание на оваа стратегија од гледна точка на Конверзациска анализа, и во таа прилика го објаснува процесот на усогласување на значење како низа од „спогодби на појаснување“ (*transazioni esplicative*) преку кои се одредува и се одржува процесот на припишување на значење и интерпретативната активност помеѓу соговорниците. Процесот во тој контекст започнува преку прогресивна корекција и замена на конотации кои се сметаат за несоодветни со други кои повеќе одговараат на сликата која говорителот има намера да ја претстави. На тој начин двајца или повеќемина учествуваат во процесот на конструкција на значењето, посочува Теста.

Што се однесува до анализата на автобиографските текстови за кои станува збор во овој труд, специфично е што преку процесот на усогласување на значење авторите ги истакнуваат значењата на елементите што според нив имаат особена важност. На тој начин читателот добива насока за толкување во понатамошниот дел од текстот. Во претходните параграфи можеше да се забележи како авторите постигнуваат усогласување на значење и со помош на пренесување на говор, односно цитирање и соодветна експликација. Значењата

на клучните термини кои се однесуваат на припадност кон некоја група или категорија се претставени како дискутабилни, па според тоа и нивното значење е предмет на усогласување, односно авторот појаснува како тој се поставува себеси во однос на значењето на тој термин. Илустративен пример за усогласување на значење може да се најде во делото на Пугала.

In cella c'erano delinquenti di ogni genere, organizzati gerarchicamente. Il più forte, soprannominato "Lee Van Cliff il cattivo" mi ordinò di avvicinarmi e mi chiese perché fossi dentro. Quando risposi di non saperlo e *di essere innocente* tutti risero e Lee commentò che questo dipendeva dai punti di vista, e *che anche loro erano tutti innocenti là dentro*; poi cominciò a picchiarmi. – Perché, - disse - non voleva essere preso in giro. [...] Il giorno dopo Lee Van Cliff il cattivo tornò alla carica con le domande sulla refurtiva e su dove io l'avessi nascosta e io insistetti nel dire di non sapere veramente perché fossi là dentro. A quel punto decise di starmi a sentire e mi chiese di raccontargli tutta la storia. (Pougala, 2007, стр. 95–96)¹⁴

Овој случај тематски би можел да се поврзе со претходниот од автобиографијата на Сање, бидејќи се работи за нанесување неправда, со тоа што, парадоксално, авторот-лик не само што е обвинет за кражба на стока што во суштина е негова, туку и заради високото ниво на корупција што постои во неговата заедница, дури и завршува во затвор без да му ја кажат причината. Антагонист во приказната е поранешен началник, за кого постапката на апсење без причина претставува начин да се ослободи од евентуални обвинувања од страна на Пугала, кога би можело да се обелодени вистината за измамата. Пугала ги пренесува своите први сеќавања од затворот и ги опишува останатите лица врз основа на самата категорија на место – затвор: „delinquenti“ (деликвенти, престапници), понатаму користи и „prigioniero“¹⁵ (затвореник) итн. Сепак, и покрај фактот што тој се наоѓа на тоа место подразбира дека и тој е „еден од нив“, односно „престапник“, „злосторник“, тој смета дека не припаѓа таму, односно дека е „невин“. Категоријата „невин“ станува предмет на усогласување на значење од страна на антагонистот во овој извадок, најсилниот затвореник, според кој за тоа дали некој е „невин“ или не, не одлучува правниот статус, туку моралниот. Тоа значи дека секој од нив од своја гледна точка смета дека е невин, односно дека праведно постапил во ситуацијата за која е обвинет. Сепак, Пугала инсистира дека зад неговото затворање не стои никакво дело

¹⁴ Во ќелијата имаше деликвенти од секаков вид, организирани на хиерархиски начин. Најсилниот, наречен „Ли Ван Клиф лошиот“ ми нареди да се доближам и ме праша зошто сум таму. Кога одговорив дека не знам и *дека сум невин* сите почнаа да се смеат и Ли искоментира дека тоа зависи од тоа како гледаме на работите, и *дека сите тие таму внатре беа невини*; потоа почна да ме тепа. – Затоа што – рече – не сака да го зафркаваат. (...) Наредниот ден Ли Ван Клиф лошиот се врати незадоволен од мојот одговор, продолжи упорно да бара да му кажам каде сум ја скрил украдената стока, а јас продолжував да го убедувам дека навистина не знам зошто сум таму. Во тој момент, реши да ме послуша и побара да му ја раскажам целата приказна.

¹⁵ Во испуштениот дел од извадокот.

според кое може да се одлучува, противникот попушта и решава да ја слушне приказната која би можела евентуално да ја оправда неговата „апсолутна невиност“. На тој начин, авторот, ако не физички, барем морално, и секако, доброволно, би се исклучил од групата на останатите затвореници, односно престапници.

Еден термин кој се јавува често во вид на дискутабилна категорија во делото на Пугала е „povero“ (сиромашен). Во продолжение на истата епизода со апсењето на Пугала дознаваме дека причината нема врска со тоа дали тој е „невин“ или не, туку самиот Ван Клиф му објаснува дека неговото спротивставување и со тоа и непријателство со поранешниот началник за кое не е ни свесен, стои зад затворањето, без оглед на тоа што Пугала е во право. На тој начин, имплицитните значења на клучните термини изразени преку категории на припадност во случајов, всушност, укажуваат на напишаните правила на функционирање на цела една заедница. Откако Пугала станува свесен за постоењето на тие правила, дури тогаш одлучува и како да постапи за да излезе од затворот и воопшто од очајната ситуација во која се наоѓа. Тоа значи да не се повика на правниот систем и неговите правила, туку на оние напишани и премолчени, односно преку лични познанства или „врски“. Така, се обраќа на еден влијателен братучед, благодарение на кого успева да го спаси својот живот. Во завршната сцена при излегување од затворот кое е неочекувано за функционерите вклучени во целиот случај, Пугала покажува високо ниво на свесност за системот на вредности и сфаќањата во таа средина, и тоа е изразено токму преку значењата на клучниот термин „povero“.

A quel punto l'avvocato introdusse l'ufficiale giudiziario con il mandato del giudice e l'ispettore cominciò a sudare e balbettare. Probabilmente si era lasciato corrompere dall'ex prefetto, perché convinto che non avessi nessun appoggio. Per lui ero solo un povero studente che andava in giro con l'uniforme del liceo a fare affari, come pure gli avevo detto io stesso. *Ma non sapevo che essere poveri era di per sé un reato.* (Pougala, 2007, стр. 97)¹⁶

На овој начин, неговата инфериорност во однос на економската состојба е злоупотребена и е пренесена во сферата на правото и го прави немоќен и пред законот. Значи, неговата економска состојба го лишува од права и привилегии и во други сфери од општествениот живот, и станува совршен за местото на „обвинет“ во овој контекст, што подразбира негов третман на „престапник“. Уште еден пример за усогласување на значење на терминот „povero“, овој пат

¹⁶ Во тој момент адвокатот го повика судскиот извршител со судски налог и инспекторот почна да се поти и да пелтечи. Најверојатно и тој успеал лесно да биде поткупен од страна на поранешниот началник, затоа што сметал дека немам никаква поддршка. За него бев само еден сиромашен ученик што оди наоколу со гимназиска униформа и подработува по нешто, како што и самиот му реков. *Сепак, не знаев дека да се биде сиромашен значи прекршок само по себе.*

пренесен во сферата на интелектуалните способности и можностите за успех во понатамошниот живот, може да се согледа во следниот извадок.

Quando mi vide fare i compiti, mio cugino si arrabbiò ancora di più e sbottò: – Forse non ci siamo capiti. Tu sei un orfano figlio di poveri, che non ha nessuna possibilità di farcela con la scuola, la prova è che alla tua età sei solo in classe di “probatorio” e per di più ripetente. Ti ho offerto la chance della tua vita, cioè stare qui e lavorare per me. E tu cosa mi rispondi? Che hai i compiti? *Perché i poveri sono così stupidi?* Devi lasciare quello che stai facendo per occuparti dei miei figli. [...] *Conclusi che sapevo che i poveri erano stupidi, come aveva affermato, e che era proprio per rimediare a parte di quella stupidità che volevo continuare e portare a termine i miei studi.* E che proprio perché sapevo di essere un orfano che non poteva contare su nessuno, almeno la domenica mi sarebbe servita per svolgere la mia attività fotografica e finanziare così il mio sogno di proseguire e continuare gli studi. (Pougala, 2007, стр. 82–83)¹⁷

Во овој извадок за односот на авторот со неговиот братучед, три термини кои означуваат категории на припадност се преплетуваат кога братучедот кај кого престојува Пугала и за кого работи, на еден многу груб начин му зборува нарекувајќи го: „orfano“ (сирак) и „figlio di poveri“ (син на сиромашни). Според братучедот на Пугала, врз основа на тоа тој не би можел да успее во школувањето (при тоа го употребува изразот „farcela con la scuola“), а со тоа и нема можност да ја подобри неговата економска и општествена положба во тој момент. Напротив, братучедот смета дека тој треба да биде задоволен со вршење на домашните работи во неговиот дом, и со тоа авторот повторно би се чувствувал како „роб“ („schiavo“ на италијански јазик). Тука вреди да се спомене дека категоријата „роб“ е една од често употребуваните и тоа во контекст во кој припадноста на авторот е предмет на дискусија. Тоа особено се однесува на делови од романот каде е опишано детството на авторот, кое го поминува како жртва на присилна работа, наметнувана често и од страна на членовите на семејството. Токму заради тоа, двигателна сила во делото претставува тежнењето на авторот да се ослободи од таа состојба, да стане независен, но, не само како индивидуа, туку како припадник на цел еден народ кој е принуден на ропство од мали нозе и кој продолжува да биде во ропство иако тоа повеќе не изгледа така. Од таа причина, неговиот избор да продолжи

¹⁷ Кога ме виде како пишувам домашно, братучед ми се налути уште повеќе и избувна: – Можеби не се разбравме. Ти си сирак, син на сиромашни, кој нема никакви шанси да успее во школото, доказ е тоа што на твоја возраст уште си во „пробна“ година, а уште и повторувач. Ти ја понудив шансата на твојот живот, а тоа е да седиш тука и да работиш за мене. А ти што ми одговараш? Дека имаш домашно? *Зошто сиромашните се толку глупави?* Треба да оставиш веднаш тоа што правиш и да се грижиш за моите деца. (...) Му реков заклучно дека *знам дека сиромашните се глупави, како што тврди тој, и дека токму за да исправам дел од таа глупост, сакам да продолжам и да го завршам моето школување.* И дека токму бидејќи знам дека сум сирак кој не може да смета на никого, барем неделата ми треба за да можам да работам како фотограф и на тој начин да си го платам школувањето, што е мој сон.

со школувањето, прекинато заради несреќни околности, му служи да направи чекор понапред до целосно одбивање на таа категоризација. Сите термини со кои братучедот на Пугала му се обраќа со цел да го понижи, имаат изразито негативна конотација, но, служат и да го убедат да се откаже од неговиот напредок. Со тоа, Пугала би успеал да се позиционира на спротивната страна, т.е. на онаа на која се позиционира братучедот, кој така би ја изгубил супериорноста и моќта што безмилосно ја извршува врз него.

Овој извадок е специфичен во врска со употребените техники и стратегии, на тој начин што авторот се цитира себеси, односно во рамките на сопствениот говор ги користи истите категории со негативна конотација за себе. Сепак, обрнувајќи внимание на својствата на таа категорија, тој наоѓа начин да ја негира својата припадност. Поточно, да се биде „сирак“ и „сиромашен“ за Пугала значи да биде свесен дека не може да смета на никого, и дека токму образованието може да му помогне да ја смени таа општествена состојба, односно моменталната категорија на припадност.

13.6 Заклучок

Како што може да се забележи, авторите не избираат да се префрлат од еден код на друг или да пренесат туѓ говор од својата меморија само од стилистички причини. Напротив, како што потврдуваат и резултатите од истражувањето, избраните техники и стратегии се во тесна врска со опишаниот општествено-културен контекст, и ги посочуваат врските помеѓу групите кои се релевантни според авторот. Сепак, најважно е тоа што преку наведените примери можеше да се забележи дека таа припадност кон одредена категорија или група не е постојана, туку зависи исклучиво од контекстот. Токму затоа, Клајн (Klein, 2006, стр. 254–255) повикувајќи се на теоријата на Гамперз (Gumperz, 1982 цитиран во Klein, 2006) посочува дека овие стратегии преставуваат клучни елементи за контекстуализација, односно нивната функција е да ги истакнат оние значења кои се релевантни за општествениот контекст, како и оние кои не се експлицитно изразени, и на тој начин пораката може да биде соодветно протолкувана (од страна на читателот во овој случај). Тоа се должи, пред сè, на комбинацијата од повеќето стратегии на повеќе нивоа. Според Клајн, различно лингвистичко-културно потекло на говорителите може да открие различни техники и процедури за остварување на иста комуникациска цел или иста стратегија. Од препознавањето на тие разлики често зависи успехот или неуспехот во комуникација. Од таа причина, методолошките инструменти развиени во рамките на Конверзациската анализа и Анализата на категоризација на припадност се соодветни за истражувања во областа на меѓукултурните врски, со тоа што овозможуваат да се анализира како

учесниците во комуникацијата се справуваат со културните разлики на вербално ниво, како што е случај со предметот на анализа на овој труд.¹⁸

Наведените стратегии како аналитички категории се посебно корисни при проучување на јазикот во сложени социолингвистички контексти во кои се преплетуваат многу различни општествени и комуникативни мрежи, кои се формираат и одржуваат преку разни општествени чинови, меѓу кои токму комуникативниот произлегува како еден од најзначајните. Во таа насока, и италијанската мигрантска книжевност претставува исход од коегзистенцијата на многу разновидни општествени мрежи, како никогаш претходно во Италија. Според тоа, и овој нетипичен аналитички пристап кон книжевниот текст воопшто, овозможува да се проучи намерата на авторот во однос на сложената општествена стварност на современа Италија каде што навидум „обичните“ значења на јазичните форми се предмет на постојано „преговарање“ и усогласување од страна на говорителите, кои, пак, од своја страна на тој начин го градат својот општествен идентитет.

Користена литература

- Groppaldi, A. (2012). La lingua della letteratura migrante: identità italiana e maghrebina nei romanzi di Amara Lakhous. *Italiano LinguaDue*, vol. IV, n° 2 (2012).
- Holmes, J. (2013). *An Introduction to Sociolinguistics*, London/ New York: Routledge. (Прво издание 1992).
- Klein, G.B. (2006). *Nozioni e strumenti di sociolinguistica: con esercitazioni e glossari*. Roma: Aracne.
- Mademba, B. (2006). *Il mio viaggio della speranza: dal Senegal all'Italia in cerca di fortuna*, Pontedera: Bandecchi & Vivaldi.
- Mahootian, S. (2012). Repertoires and Resources: Accounting for Code-mixing in the Media. In Sebba, M., Mahootian, S. et Jonsson, C (éds), *Language Mixing and Code Switching in Writing: Approaches to Mixed-Language Written Discourse*. New York and London: Routledge.
- Mauceri M.C., & Negro M.G. (2009). *Nuovo immaginario italiano: italiani e stranieri a confronto nella letteratura italiana contemporanea*. Roma: Sinnos.
- Mengozi, C. (2013). *Narrazioni contese: vent'anni di scritture italiane della migrazione*. Roma: Carocci.
- Morace, R. (2011). Incontro di lingue nella Letteratura-mondo italiana. *La letteratura degli Italiani*, 3. *Gli Italiani della letteratura, Atti del XV Congresso Nazionale ADI, Torino, 14–17 settembre 2011, Alessandria*. Edizioni dell'Orso: Torino.

¹⁸ Но, може да се работи и на други нивоа: паравербално, невербално и слично.

- Pougala, J.-P. (2007). *In fuga dalle tenebre*, Torino: Einaudi.
- Sacks, H. 2010. *L'analisi delle categorie*. E. Caniglia (Ed.), (C.S. Condorelli Trans.) Roma: Armando.
- Sagnet, Y. (2012). *Ama il tuo sogno*. Roma: Fandango libri.
- Sebba, M. (2012). Researching and Theorizing Multilingual Texts. In Sebba, M., Mahootian, S. & Jonsson, C (Eds.), *Language Mixing and Code Switching in Writing: Approaches to Mixed Language Written Discourse*. New York and London: Routledge.
- Testa, R. (1995). Negoziazione dei significati sociali e rappresentazione dell'identità di gruppo. In G.B. Klein (Ed.), *La città nei discorsi e nell'immaginario giovanile: una ricerca socio-linguistica a Napoli*, Galatina: Congedo.
- Quaquarelli, L. (2011). Definizioni, problemi, mappature. In F. Pezzarossa & I. Rossini (Eds.), *Leggere il testo e il mondo. Vent'anni di scritture della migrazione in Italia*. Bologna: CLUEB.
- Vanvolsem, S. (2011). Dagli elefanti a nonno Dio. Il rinnovo del codice linguistico italiano con le scritture migranti. In F. Pezzarossa & Rossini Ilaria (Eds.), *Leggere il testo e il mondo. Vent'anni di scritture della migrazione in Italia*. Bologna: CLUEB.
- Villa, V. (2016). Rappresentazioni dello spazio sociolinguistico italiano nella letteratura dell'immigrazione: tra antico e neopluringuismo. *Line@editoriale*, n° 4, 2012.

RIASSUNTO

STRATEGIE E TECNICHE DISCORATIVE E LE LORO FUNZIONI NELL'ANALISI DELLE AUTOBIOGRAFIE DEI MIGRANTI IN ITALIA

Il presente contributo esamina tre testi autobiografici appartenenti alla cosiddetta letteratura italiana di migrazione dal punto di vista sociolinguistico. Basandosi alle premesse teoriche della sociolinguistica interpretativa, e agli strumenti sviluppati all'interno dell'Analisi della conversazione, sono state individuate le tecniche e strategie discorsive adoperate dagli scrittori, nonché le loro funzioni in relazione al contesto socioculturale descritto e l'identità dello scrittore. L'introduzione offre anche uno sguardo sull'importanza della lingua, ovvero delle lingue, e il suo uso all'interno dei testi della letteratura della migrazione in generale. Il corpo del testo, invece, è incentrato su tre tipi di strategie discorsive: commutazione del codice, parlato riportato e negoziazione di significato. La particolarità di questo lavoro sta nel fatto che le strategie che normalmente sono impiegate nell'ambito della lingua parlata, sono servite come categorie analitiche di un testo scritto. Il contributo, quindi, dimostra quali sono gli strumenti linguistici ed espressivi a cui ricorrono gli scrittori per mettere in atto una tecnica o strategia discorsiva e quali sono le sue funzioni all'interno del testo. Sono stati selezionati brani dove l'attuazione di una strategia

Јована Караникиќ Јосимовска

indica inclusione dal punto di vista sociale a un gruppo o una categoria di appartenenza, distanziamento da un certo comportamento, contestualizzazione e costruzione di nuovi significati per termini apparentemente ordinari e spesso dati per scontato.

За авторот

Јована Караникиќ Јосимовска е доцент на Филолошкиот факултет при „Универзитет Гоце Делчев“ – Штип каде предава предмети од областа на италијанската книжевност и јазик. Докторирала на Универзитетот во Перуџа, Италија. Во доменот на нејзините научно-истражувачки интереси се италијанската книжевност, интеркултурните врски и преводот.

Email: jovana.karanikik@ugd.edu.mk

Реализацијата на книгата „Прагматички истражувања“ е резултат на зголемувањето на интересот кон прагматиката. Како припадници на академската заедница, авторите на поглавјата во оваа книга сметаат дека наша задача не е само да истражуваме туку и да ги направиме истражувањата потранспарентни и подостапни. Оттука, целта на оваа книга е да даде преглед на некои прагматички истражувања во нашата земја со цел да ги претстави темите и методите на истражување кои се актуелни денес. Книгата се состои од тринаесет поглавја во кои се обработуваат теми во врска со говорните чинови, модификацијата на исказите, анализа на јавен говор и медиуми и теми поврзани со други лингвистички дисциплини (семантика, социолингвистика, анализа на дискурс). Се надеваме дека тие ќе го пренесат ентузијазмот на авторите за прагматичките теми и ќе ги поттикнат македонските лингвисти на нови истражувања од оваа област.